

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМ. В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО»**

**ЦИКЛОВА КОМІСІЯ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНОГО ТА
ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ (ВИПУСКОВА)**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО»**

освітньо-професійний ступінь	<u>фаховий молодший бакалавр</u>
галузь знань	08 «Право»
спеціальність	081 «Право»

2022 – 2023 навчальний рік

Розробник: Рукінова Світлана Сергіївна, викладач вищої категорії циклової комісії економіко-гуманітарного та загальноосвітнього напрямку підготовки ВСП «Фаховий коледж МНУ імені В.О.Сухомлинського»

(підпис)

С.С.Рукінова

(прізвище та ініціали)

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії економіко-гуманітарного та загальноосвітнього напрямку підготовки протокол.

Протокол № 8 від «30» серпня 2022 року

Голова циклової комісії Мікрюкова К.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 08 «Право»	Вибіркова	
	Спеціальність: 081 «Право»	Рік підготовки	3-й
Семестр		5-й	
Лекції		40 год.	
Практичні, семінарські		20 год.	
Самостійна робота		30 год.	
Загальна кількість годин – 90		Освітньо-кваліфікаційний ступінь: Фаховий молодший бакалавр	Вид контролю: іспит
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3,75			

Мова навчання – українська.

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 60 год.: 60 год. – аудиторні заняття, 30 год. – самостійна робота (66,7%~33,3%)

Електронна адреса дистанційного курсу на платформі Moodle – <http://moodle.mdu.edu.ua/course/view.php?id=4805>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Муніципальне право»: відповідно до вимог Закону України «Про фахову передвищу освіту» надати студентам базову сукупність інформації та вмінь, що формує в них необхідні вихідні знання про муніципальне право.

2.2. Завдання курсу:

- ознайомлення студентів з основними положеннями законодавства України з муніципального права в Україні;

- стимулювання до самостійної роботи з правовими актами, що регламентують суспільні відносини у галузі муніципального права, та сприяння глибокому засвоєнню їх змісту;

- ознайомлення із системою муніципального права в Україні і аналіз правового статусу її складових елементів;

- проведення аналізу практики застосування законодавства України про місцеве самоврядування на рівні окремих територіальних громад.

Передумови для вивчення дисципліни: Теоретико-методологічною базою вивчення цієї дисципліни є такі навчальні дисципліни, як: «Конституційне право», «Кримінальне право», «Цивільне право» та ін.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими **компетентностями:**

Загальні компетентності(ЗК)	ЗК 2. Здатність розглядати суспільні явища в розвитку і конкретних історичних умовах. ЗК 6. Креативність, здатність до системного, логічного, абстрактного мислення, аналізу і синтезу. ЗК 7. Здатність до письмової й усної комунікації рідною та іноземною мовою. ЗК 8. Здатність до проведення досліджень, уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати, брати участь в аргументованій дискусії. ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
Спеціальні (фахові) компетентності (ФК)	ФК 1. Здатність аналізувати особливості і виявляти закономірності державно-правового розвитку України на різних історичних етапах. ФК 2. Здатність орієнтуватися в системі права, визначати та аналізувати структуру та види юридичних норм. ФК 15. Уміння визначати юридичну силу та межі чинності нормативно-правових актів.

Програмні результати навчання (РН):

ПРН 4. Формування необхідного рівня знань положень Конституції України, теорії держави і права, економічної науки, розуміння причинно-наслідкових зв'язків економічних систем і суспільства та уміння використовувати ці знання на практиці.

ПРН 14. Формування необхідного рівня теоретичних знань щодо особливостей адміністративно-правових норм та відносин; державного управління при реалізації державно-виконавчої влади.

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1.

Тема 1. Муніципальне право: поняття, ознаки, теорії походження та джерела.

Тема 2. Міжнародно-правова регламентація місцевого самоврядування.

Тема 3. Конституційно-правова регламентація місцевого самоврядування в Україні.

Тема 4. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування.

Тема 5. Функції та повноваження органів місцевого самоврядування.

Тема 6. Окремі види повноважень органів місцевого самоврядування.

Кредит 2.

Тема 7. Місцеві ради - представницькі органи місцевого самоврядування.

Тема 8. Правовий статус депутата місцевої ради.

Тема 9. Порядок діяльності місцевих рад

Тема 10. Повноваження місцевих рад.

Тема 11. Сільський, селищний, міський голова та старости в Україні.

Тема 12. Повноваження сільського, селищного, міського голови та старости.

Кредит 3.

Тема 13. Виконавчі органи місцевого самоврядування.

Тема 14. Служба в органах місцевого самоврядування.

Тема 15. Нормотворчість в сфері місцевого самоврядування.

Тема 16. Органи самоорганізації населення.

Тема 17. Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування.

Тема 18. Відповідальність у системі місцевого самоврядування.

Тема 19. Види муніципальних систем у зарубіжних країнах.

Тема 20. Сучасні муніципальні реформи в зарубіжних країнах.

4. Структура навчальної дисципліни
Денна форма навчання

Назви тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	кон	ср
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
Кредит 1.	30	12	8			10
Тема 1. Муніципальне право: поняття, ознаки, теорії походження та джерела.	6	2	2			2
Тема 2. Міжнародно-правова регламентація місцевого самоврядування.	5	2	1			2
Тема 3. Конституційно-правова регламентація місцевого самоврядування в Україні.	5	2	1			2
Тема 4. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування.	4	2	2			-
Тема 5. Функції та повноваження органів місцевого самоврядування.	5	2	1			2
Тема 6. Окремі види повноважень органів місцевого самоврядування.	5	2	1			2
Кредит 2.	30	12	4			14
Тема 7. Місцеві ради - представницькі органи місцевого самоврядування.	5	2	1			2
Тема 8. Правовий статус депутата місцевої ради.	5	2	1			2
Тема 9. Порядок діяльності місцевих рад	6	2	-			4
Тема 10. Повноваження місцевих рад.	6	2	-			4
Тема 11. Сільський, селищний, міський голова та старости в Україні.	5	2	1			2
Тема 12. Повноваження сільського, селищного, міського голови та старости.	3	2	1			-
Кредит 3.	30	16	8			6
Тема 13. Виконавчі органи місцевого самоврядування.	4	2	2			-
Тема 14. Служба в органах місцевого самоврядування.	3	2	1			-
Тема 15. Нормотворчість в сфері місцевого самоврядування.	5	2	1			2
Тема 16. Органи самоорганізації	3	2	1			-

населення.						
Тема 17. Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування.	3	2	1			-
Тема 18. Відповідальність у системі місцевого самоврядування.	4	2	-			2
Тема 19. Види муніципальних систем у зарубіжних країнах.	4	2	1			1
Тема 20. Сучасні муніципальні реформи в зарубіжних країнах.	4	2	1			1
Усього годин	90	40	20			30

5.Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1.	12
1.	Тема 1. Муніципальне право: поняття, ознаки, теорії походження та джерела.	2
2.	Тема 2. Міжнародно-правова регламентація місцевого самоврядування.	2
3.	Тема 3. Конституційно-правова регламентація місцевого самоврядування в Україні.	2
4.	Тема 4. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування.	2
5.	Тема 5. Функції та повноваження органів місцевого самоврядування.	2
6.	Тема 6. Окремі види повноважень органів місцевого самоврядування.	2
	Кредит 2.	12
7.	Тема 7. Місцеві ради - представницькі органи місцевого самоврядування.	2
8.	Тема 8. Правовий статус депутата місцевої ради.	2
9.	Тема 9. Порядок діяльності місцевих рад	2
10.	Тема 10. Повноваження місцевих рад.	2
11.	Тема 11. Сільський, селищний, міський голова та старости в Україні.	2
12.	Тема 12. Повноваження сільського, селищного, міського голови та старости.	2
	Кредит 3.	16
13.	Тема 13. Виконавчі органи місцевого самоврядування.	2
14.	Тема 14. Служба в органах місцевого самоврядування.	2
15.	Тема 15. Нормотворчість в сфері місцевого самоврядування.	2
16.	Тема 16. Органи самоорганізації населення.	2

17.	Тема 17. Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування.	2
18.	Тема 18. Відповідальність у системі місцевого самоврядування.	2
19.	Тема 19. Види муніципальних систем у зарубіжних країнах.	2
20.	Тема 20. Сучасні муніципальні реформи в зарубіжних країнах.	2
21.	Усього годин	40

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1.	8
1.	Тема 1. Муніципальне право: поняття, ознаки, теорії походження та джерела.	2
2.	Тема 2. Міжнародно-правова регламентація місцевого самоврядування.	1
3.	Тема 3. Конституційно-правова регламентація місцевого самоврядування в Україні.	1
4.	Тема 4. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування.	2
5.	Тема 5. Функції та повноваження органів місцевого самоврядування.	1
6.	Тема 6. Окремі види повноважень органів місцевого самоврядування.	1
	Кредит 2.	4
7.	Тема 7. Місцеві ради - представницькі органи місцевого самоврядування.	1
8.	Тема 8. Правовий статус депутата місцевої ради.	1
9.	Тема 9. Порядок діяльності місцевих рад	-
10.	Тема 10. Повноваження місцевих рад.	-
11.	Тема 11. Сільський, селищний, міський голова та старости в Україні.	1
12.	Тема 12. Повноваження сільського, селищного, міського голови та старости.	1
	Кредит 3.	8
13.	Тема 13. Виконавчі органи місцевого самоврядування.	2
14.	Тема 14. Служба в органах місцевого самоврядування.	1
15.	Тема 15. Нормотворчість в сфері місцевого самоврядування.	1
16.	Тема 16. Органи самоорганізації населення.	1
17.	Тема 17. Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування.	1

18.	Тема 18. Відповідальність у системі місцевого самоврядування.	-
19.	Тема 19. Види муніципальних систем у зарубіжних країнах.	1
20.	Тема 20. Сучасні муніципальні реформи в зарубіжних країнах.	1
21.	Усього годин	20

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1.	10
1.	Тема 1. Муніципальне право: поняття, ознаки, теорії походження та джерела.	2
2.	Тема 2. Міжнародно-правова регламентація місцевого самоврядування.	2
3.	Тема 3. Конституційно-правова регламентація місцевого самоврядування в Україні.	2
4.	Тема 4. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування.	-
5.	Тема 5. Функції та повноваження органів місцевого самоврядування.	2
6.	Тема 6. Окремі види повноважень органів місцевого самоврядування.	2
	Кредит 2.	14
7.	Тема 7. Місцеві ради - представницькі органи місцевого самоврядування.	2
8.	Тема 8. Правовий статус депутата місцевої ради.	2
9.	Тема 9. Порядок діяльності місцевих рад	4
10.	Тема 10. Повноваження місцевих рад.	4
11.	Тема 11. Сільський, селищний, міський голова та старости в Україні.	2
12.	Тема 12. Повноваження сільського, селищного, міського голови та старости.	-
	Кредит 3.	6
13.	Тема 13. Виконавчі органи місцевого самоврядування.	-
14.	Тема 14. Служба в органах місцевого самоврядування.	-
15.	Тема 15. Нормотворчість в сфері місцевого самоврядування.	2
16.	Тема 16. Органи самоорганізації населення.	-
17.	Тема 17. Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування.	-
18.	Тема 18. Відповідальність у системі місцевого	2

	самоврядування.	
19.	Тема 19. Види муніципальних систем у зарубіжних країнах.	1
20.	Тема 20. Сучасні муніципальні реформи в зарубіжних країнах.	1
21.	Усього годин	30

8.Форми роботи та критерії оцінювання

Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (КР, екзамен) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу кредиту.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Студенту виставляється відмінно якщо студент активно працює протягом усього заняття, дає повні відповіді на запитання викладача у відповідності з планом практичного заняття і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, знання відповідної літератури та законодавства з питань обліку та оподаткування, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з даної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, аналізувати явища й факти, робити самостійні узагальнення й висновки, правильно виконує навчальні завдання.

Студенту виставляється дуже добре за умови дотримання таких вимог: студент активно працює протягом практичного заняття, питання висвітлені повно, викладення матеріалу логічне, обґрунтоване фактами, з посиланнями на відповідні нормативні документи та літературні джерела, висвітлення питань завершене висновками, студент виявив вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. Але у відповідях допущені неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення студента до фактів і подій або допущені 1—2 арифметичні і 1—2 логічні помилки при розв'язанні задач.

Студенту виставляється добре за умови дотримання таких вимог: студент активно працює протягом практичного заняття, питання висвітлені достатньо повно, викладення матеріалу логічне, обґрунтоване фактами, з посиланнями на відповідні нормативні документи та літературні джерела, висвітлення питань не повністю завершене висновками, студент виявив вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання.

Але у відповідях допущені неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення студента до фактів і подій або допущені 3—4 арифметичні і 2—3 логічні помилки при розв'язанні задач.

Студенту виставляється достатньо в тому разі, коли студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, законодавства та навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки й розв'язувати задачі. Але на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу або 3—4 логічних помилок при розв'язанні задач.

Студенту виставляється задовільно в разі, коли студент виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення, виявлене невміння розв'язувати навчальні задачі.

Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Встановлюються наступні вагові коефіцієнти:

- Екзамен - 0,4
- Поточний контроль дисципліни, яка закінчується екзаменом - 0,6
- Залік – 0,2
- Поточний контроль дисципліни, яка закінчується заліком - 0,8

Кількість балів у кінці семестру повинна складати до 300 балів (за 3 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний розподіл балів, які отримують студенти за 3 кредити.

Оцінювання 3 кредити = 300 балів.

Поточний контроль					Накопичувальні бали/ Сума (300 балів)
1 кредит					
П1	П2	П3	П4	С1	100
15	15	15	15	40	
Поточний контроль					Накопичувальні бали/ Сума
2 кредит					
П5	П6	С2			100
30	30	40			
Поточний контроль					Накопичувальні бали/ Сума
3 кредит					
П7	П8	П9	П10	С3	100
15	15	15	15	40	

9. Засоби діагностики

Одним із важливих засобів підвищення ефективності навчального процесу є створення регулярної, активної, стимулюючої системи навчальної роботи студентів. Ця стимулююча система проявляється у застосуванні різних видів контролю.

Контроль за виконанням студентами навчального плану з курсу «Екологічне право», за рівнем отриманих ними знань, набутих навичок й умінь здійснюється за допомогою форм поточного, проміжного і підсумкового контролю, визначених навчальною програмою.

1. Поточний контроль здійснюється у ході повсякденної роботи студентів під час проведення семінарських (практичних) занять та інших форм контролю і має на меті перевірку рівня знань студента за темами дисципліни. Такий вид контролю стимулює у студентів прагнення до систематичної самостійної роботи, виконання практичних завдань, підвищення інтересу до навчальної дисципліни, формування почуття відповідальності за результати навчання.

Поточний контроль проводиться, зокрема, у таких формах:

- 1.1. Метод усного контролю: індивідуальне або фронтальне опитування.
- 1.2. Метод письмового контролю: контрольна робота
- 1.3. Метод тестового контролю (письмового).
- 1.4. Метод самоконтролю.

2. Підсумковий контроль застосовується для перевірки успішності знань студентів після завершення вивчення навчальної дисципліни.

10. Методи навчання

1. **Проблемні лекції** направлені на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами. Студентам під час лекцій роздається друкований матеріал, виділяються головні висновки з питань, що розглядаються. При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного

обмірковування. Студенти здійснюють коментарі самостійно або за участю викладача.

2. **Робота в малих групах** дає змогу структурувати семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду спілкування.
3. **Семінари-дискусії** передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.
4. **Мозкові атаки** – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.
5. **Кейс-метод** – розгляд, аналіз конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності.
6. **Презентації** – виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань.

11. Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України : Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами).
2. Європейська хартія місцевого самоврядування. Страсбург, 15 жовтня 1985 р. Офіційний переклад. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036
3. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями. Мадрид, 21 травня 1980 р. (зі змінами). Офіційний переклад. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_106
4. Бюджетний кодекс України : Закон від 08.07.2010 № 2456-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 50–51. Ст. 572 (зі змінами).
5. Виборчий кодекс України : Кодекс, Закон від 19 грудня 2019 року № 396-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 7, 8, 9. Ст. 48 (зі змінами).
6. Житловий кодекс Української РСР. *Відомості Верховної Ради*. 1983. Додаток до № 28. Ст.573 (зі змінами).
7. Податковий кодекс України : Закон від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112 (зі змінами).
8. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170 (зі змінами).

9. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 №586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. Ст. 190 (зі змінами).

10. Про військово-цивільні адміністрації : Закон України від 03.02.2015 р. № 141-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 78 (зі змінами).

11. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 91 (зі змінами).

12. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 34. Ст. 1167.

13. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. Ст. 90.

14. Про стимулювання розвитку регіонів : Закон України від 08.09.2005 № 2850-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 51. Ст. 548 (зі змінами).

15. Про столицю України – місто-герой Київ : Закон України від 15.01.1999 № 401-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 11. Ст. 79 (зі змінами).

16. Про транскордонне співробітництво : Закон України від 24.06.2004 № 1861-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 45. Ст. 499 (зі змінами).

17. Про статус депутатів місцевих рад : Закон України від 11.07.2002. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 40. Ст. 290 (зі змінами).

18. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 07.06.2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 33. Ст. 175 (зі змінами).

19. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 48. Ст. 254 (зі змінами).

20. Про приватизацію державного та комунального майна : Закон України від 18 січня 2018 року № 2269-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 12. Ст. 68 (зі змінами).

21. Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду : Закон України від 22.12.2006 № 525-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 10. Ст. 88 (зі змінами).

22. Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад : Закон України від 16 квітня 2020 року № 562-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/562-20>

23. Про внесення змін до деяких законів України щодо впорядкування окремих питань організації та діяльності органів місцевого самоврядування і районних державних адміністрацій : Закон України від 17 листопада 2020 р. №1009-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1009-20#Text>

24. Всесвітня декларація місцевого самоврядування, Ріо-де-Жанейро, 26 вересня 1985 р. Місцеве самоврядування. 1997. № 1–2. С. 95–97.

25. Переглянута Європейська хартія про участь молоді в громадському житті на місцевому і регіональному рівні. Конгрес місцевих та регіональних влад Європи, 12 травня 2003 р. URL : http://humanrightsinukraine.org.ua/wpcontent/uploads/2015/10/eu_charter_ukr.pdf
26. Європейська хартія міст, 17 травня 1992 р. URL : <http://uristinfo.net/2010-12-18-14-34-28/42-pdbilenchuk-istsevesamovrjaduvannja-v-ukrayini/743-evropejskaja-hartija-gorodov.html>
27. Європейська хартія міст II (маніфест нової урбаністики), 29 травня 2008 р. URL : <http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2015/05/Principle-9.-European-chart.pdf>
28. Конвенція про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні, Страсбург, 5 лютого 1992 р. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_318
29. Лейпцизька хартія сталих європейських міст, 24–25 травня 2007 р. URL: http://2.auc.org.ua/sites/default/files/leypcizka_hartiya.pdf
30. Декларація щодо регіоналізму в Європі прийнята 4 грудня 1996 року на засіданні Асамблеї Європейських регіонів (АСР) в м. Базелі. URL : <http://radaprogram.org/sites/default/files/publications /decentralization.pdf>

Базова література:

1. Адашис Л. І. Правові засади самоврядування. Муніципальне право: навч. посібник у визначеннях і схемах / Л. І. Адашис. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. 272 с.
2. Актуальні проблеми конституційного права України: підручник / за заг. ред. проф. Олійника А.Ю. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 554 с.
3. Барабаш Ю.Г. Конституційне право України: посіб. для підготов. до іспиту Х.: Право, 2012. 303 с.
4. Батанов О.В. Муніципальна влада в Україні : проблеми теорії та практики. НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К.: Юрид. думка, 2010. 653 с.
5. Безверхнюк Т. М. Європейські стандарти врядування на регіональному рівні: [монографія]. Од. : ОРІДУ НАДУ, 2008. 328 с.
6. Камінська Н.В. Європейська система місцевого і регіонального самоврядування та Україна: монографія. Київ, 2012. 413 с.
7. Камінська Н.В. Місцеве і регіональне самоврядування: словник основних термінів. К.: КУТЕП, 2010.– 86 с.
8. Камінська Н.В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз: навчальний посібник. К.: КНТ, 2010. 230 с.
9. Конституційне право України: Підручник / за заг. ред. В. Л. Федоренка. 4-е вид., перероб. і доопр.; передмова проф. В. М. Шаповала. К.: 2012. 727 с.
10. Погорілко В.Ф. Конституційне право України : підручник МОНУ ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАНУ ; Київський ун-т права ; за заг. ред. В.Ф. Погорілка. 2-ге видання, перероб., та доп. Київ : Правова єдність, 2010. 432 с.

11. Фрицький О.Ф. Муніципальне право України: Підручник для юридичних вищих учбових закладів. К.: Юрінком Інтер, 2004.

12. Чушенко В.І. Конституційне право України : підручник. М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Вид. 2-е, допов. і переробл. К.: Ін Юре, 2009. 547 с.

13. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С.Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998.

Інтернет-ресурси:

1. <http://portal.rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.

2. <http://kmu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.

3. <http://ccu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України.

4. <http://president.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Президента України.

5. <http://www.nau.ua> Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».

6. База даних законодавства ЄС: <http://europa.eu.int/eur-lex>

7. Бібліотека Міжнародного центру перспективних досліджень. – <http://www.icps.kiev.ua/library>.